

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. I. De Potestate Iudicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

Sed rectè laudat Loiseau *des offices lib. 1. c. 3.* rationem mediam fortuito ab usu repertam, scilicet concessionem Magistratus usque ad Principis reuocationem. Vnde in Gallia Regiis officiorum codicillis ex formula inseri solet, *tant qu'il nous plaira*: quales tamen ad perpetuos refert Borel. *ibid. n. 69.* In eam rem præclara monitio Cassiod. *variarum lib. 7. c. 2. Sit*, inquit, *in vestro proposito administrationem vnus anni suscipere: nostrum est merentibus tempus augere.* quare & Capitolin. de Antonino refert, quòd successorem viuenti bono Iudici nulli dedit, & Seuerus, (vt de eo Lamprid.) si cui vnquam successorem dedit, semper illud addidit, *Gratias tibi agit Respub.* eumque ita muneratus est, vt priuatus posset honestè viuere. Paul. *Emil. lib. 1.* refert, quòd Duces ab initio Comitèsque à Regibus præficiantur gentibus, ciuitatibusque, ac, cum videretur, dimittebantur: deinde inuenteraui consuetudo, vt nisi sceleris conuicti abire imperio non cogentur, inde Officia in hæreditates migrarunt.

In Gallia perpetua reddidisse officia Philippum Pulcrum, periculose voluisse mutare Carolum V. & Ludou. XI. refert *vbi supra* Loiseau, explicatque diligenter prædictum beneplacitum Regium, & Borel. *vbi supra, num. 77. & seq.* quando morte concedentis sub beneplacito non censetur expirasse iurisdictio.

Siue autem tempus Magistratus expirauerit, siue successor ei datus sit, non antè tamen cessat eius officium, quàm successor aduenerit. *l. meminisse D. de off. proc. Borel. vbi sup. l. 1. cap. 12. n. 64.* numquam dari vacuum debet in Rep. numquam acephala esse illius administratio.

1:
Datus
quam diu
videbitur
Principi,
potior per-
petuo vel
tempora-
rio.

LIBER SECVNDVS

CAPVT I.

De potestate Iudicis.

NITIO generis humani omnes homines natura æquales erant, excepta æconomica parentum in liberos potestate, quam natura ac Deus indidit, alia ferè omnis à violentia cœpit. inde in sacris literis Nemroth

1:
Vnde cœpta
potestas?

I robu-

robustus venator dicitur, exinde cum imbecilliores aduersus aliorum potentiam tueri se non possent, potentiorum auxilia implorarunt, & in clientelam eorum se dederunt, defensionemque; hi illorum aduersus alios susceperunt. Ex hoc gentium populorumve consensu Reges, Dynastæ, Iudices, Satrapæ instituti sunt primùm, atque tributa eis vniuersim potestas omnis defendendi, vindicandique, quam singulis natura permiserat.

Hoc consensu enata publica potestas, diuinâ auctoritate sancita est, ne temeraretur. Vnde illud Pauli, *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Neque exinde permillum cuiuspiam sibi ius dicere, vel iniuriam suam vindicare, minùs in alterum potestatem exercere. *Qui priuatus, inquit lex 3. D. ad leg. Iul. maiest. pro Magistratu potestatem se gessit, lege Iul. Maiestatis tenetur*. Post Reges in partem potestatis venerunt Magistratus atque Iudices, & apud Iudæos quidem tribuni, centuriones, quinquagenarij & decani, qui Moyfi dati sunt in subsidium, quo leuius ei foret populum iudicare, partito in eos onere. Singuli autem suos gradatim iudicabant: quicquid autem maius fuerat, referebant ad Moysen. Ita in plerisque regnis, Rebuspub. maiores minoresque Magistratus instituti sunt. de quibus illud Apostoli; *Subditi estote Regi, tanquam præcellenti, & Ducibus (id est Magistratibus) tanquam ab eo missis*. *Magistratus, inquit Festus, à magistrando dicti sunt.*

2. *Potestatis verbo imperium in Magistratu significatur, inquit lex, significatur de verb. signif. maiores Magistratus cum imperio & potestate erant. leg. 32. D. de iniur. leg. 2. D. de in ius vocan.*

3. *Quorumplex? Imperium ius gladij eminentius continebat, atque à populo nominatim, vel Principe dabatur: non iure Magistratus. l. 1. D. de off. eius cui mandata est Iurisdictio. Cuiac. lib. 21. obser. cap. 30.*

Alii mixtum imperium & iurisdictio competeat, quæ sine modica coercitione non est. leg. ultim. dicto tit. Alij propriam iurisditionem non habebant: sed tantum iudicandi facultatem. leg. ultim. C. ubi & apud quos rest. in int. post. at hi Magistratus non erant, sed iudicare tantum iubebantur; sententias exequantur ipsi Magistratus, tribunal illi non habebant, sed de plano iudicabant, non

non vtebantur prætoriiis verbis, *do, dico, addico*, sed mandanti Magistratui ea reseruabantur.

Legis virtus est *iubere, vetare, permittere, punire*, l. legis. D. de leg. Eadem virtus est Magistratus, qui viua lex est; iubere item vocari, iubere prehendi, iubere iudicare. non hæc illi possunt, qui magistratu non funguntur. Inde Cicer. 3. de leg. *Hæc vis est*, inquit, *Magistratus, vt præsit, præscribatque recta, & coniuncta cum legibus*; vt enim *Magistratibus leges, ita populis præsumt Magistratus*, verèque dici potest Magistratum legem esse loquentem; legem autem mutum Magistratum.

Igitur Magistratus supra potestatem eis concessam, aut extra prouinciam eis commissam priuati sunt. l. vlt. D. de Iurisdic. omn. Iud. ideoque oportet vt quicumque causam habuerit, à suis Iudicibus iudicetur, & non ab alienis. 11. q. 1. c. 7. 9. q. 2. c. in Galliar. 25. q. 2. Peregrina iudicia generali sanctione prohibentur, quia indignum est, vt ab extraneis iudicentur, qui comprouinciales, & à se electos debent habere Iudices. nisi fuerit appellatum, c. peregrina. & seq. 3. q. 6. Nullus, inquit Calixt. c. nullus 9. q. 2. *alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare, aut excommunicare audeat*. Maledictus enim, inquit lex Deut. c. 27. *omnis est qui transfert terminos proximisui*. Per alienam, inquit Greg. c. 1. caus. 6. q. 3. *messem transiens, falcem mittere non debet: falcem ergo iudicij mittere non potest in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa*. 6. q. cap. 1. 3. q. 6. cap. 14. d. 71. cap. 2. 6. q. 3. cap. 2. 11. q. 1. c. 39. Inde enim indignatur Paulus ad Romanos c. 14. *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* Rectè dicunt Philosophi, omne agens debere intra spheram actiuitatis habere patiens, vt in illud agat. & Theologi mortiferi reatus eum damnant, qui vsurpat iudicium. sed & nullius momenti esse leges nostræ voluerunt quicquid à non competente Iudice decretum fuerit. C. si à non competente. Ex quibus id conficitur, vt sicut eum, qui iudicare debet Magistratum esse oportet, l. eum D. de iurisdic. ita quoque eum, Magistratum esse non sufficit, nisi sit & eius personæ, & rei de qua quæritur. non igitur assessor, aut Index pedaneus in potestatem Magistratus transilire poterit: non cui iurisdicatio mixtumque Imperium demandatum, merum arripere, atque exercere poterit: non cui datum imperium in ciues, poterit arripere in milites: neque versâ vice. l. 2. C. de offic. milit. Iud. l. 1. C. de off. præfect. vrb.

4.
Que virtus potestatis?

5.
Extra mādātam potestatem priuati Iudices.

6.
Non possunt aliena vsurpare.

7. *Præferim
merum
imperium
quod di-
fertè dan-
dum.* Nec merum quidem imperium concessum olim intelligebatur, nisi disertè demandatum esset. & in libera adhuc Republica. parcè de capite ciuis Romani statuebatur, & magnâ ceremoniâ populoque conuocato: sed cùm res ea difficilis esset, designabantur qui causas criminales cognoscerent, qui deinde Iudices quæstionales vocabantur. Sed quibus exercitus & res militares committebantur, etiam merum imperium dabatur. Demus, inquit Cicero, in *Philipp. imperium Cesari, sine quo res militaris geri non potest.* & quidem eiusmodi imperium in milites ordinariis legibus solutum erat. Polibius *lib. 6. de re milit. & domest. Rom. discipl.* adeoque in caput militis statuere poterat, qui exercitui imperabat, sine solemnibus aliis consuetis. nam res militaris moram non patitur, nascente coniuratione, secessione, seditione militum, aut hoste imminente.

8. *Semper videant an sit iurisdic-
tio.* Ad officium ergo pertinet eius qui iudicaturus est, ante omnia cognoscere an sua sit iurisdicção, an causa, & reus ad eum pertineat. Sapientis Iudicis Cicero inter cætera esse dicit, animaduertere quâ lege reus citetur, de quo reo cognoscat, quæ res in quæstione versetur. nam nec quempiam litigatorum sententia à non suo Iudice lata constringit. *l. ultim. C. si à non compet. Iud.* quod si de causa & crimine, de quo cognoscere Iudex non poterit, statuerit, & quod gestum erit non subsistet, & in Iudicem ipsum actio dabitur. Cicero eò quòd consul supra quàm potestate eius dicebatur comprehensum, statuerat, exilio & bonis multatus fuit.

9. *Pot. fiat
termini
maximè
seruandi,
vbi officia
veneunt.* Rectè in Gallia vbi officia magno veneunt, adeoque qui ea obeunt non vt onera ea amplectuntur, quales diligentiam suam non vltra necessitatem porrigunt, sed vt frugifera munera possident, ideoque libenter terminos suos in vicinum agrum proferunt: Franciscus I. & Henricus II. etiam respectu Notariorum (qui quandam ibi voluntariâ iurisdictionem exercent in contrahentes, & potestatem eos damnandi habent in id quod conuenerit, iuxta *l. si conuenit. D. De re iudicat.*) decreuerunt: *Qu'il ne leur est loisible d'entreprendre sur les limites les uns des autres, &c. à paine de nullité, & de tous despens, dommages, & inter ests des parties, & encores de rendre le quadruple de l'emolument.* Neque Iudicem excusat, quòd in ius vocati venire debeant, & priuilegia sua allegare. *l. 2. D. si quis in ius vocat. & l. 5. D. de iudic.*

dic. agunt enim ex leges de iis, qui priuilegia habent, quæ priuata sunt, & facti, quæ licet Iudici ignorare. sed d. lex ult. C. si à non compet. & lex extra territorium D. de iuris. loquuntur de notoriis districtuum, territoriorumque terminis, publicis causarum, personarum legibus.

In notoriis Iudicum excessibus cuiuslibet obsistere tanquam priuatis licet, qui aliàs crimen læsæ maiestatis incurreret. l. quisquis in verb. cuiuslibet qui nobis militat C. ad leg. Iul. maiest. Extr. au. qui sunt rebel. in lib. feudo. bene Clarus, lib. 9. tit. crimen læsæ maiest. vers. quare etiam. Magistratus enim sacri sunt, atque inuiolabiles lege Horatiã de sacrosanctis magistratibus. Quamuis autem Præsides cum excesserunt prouinciam, priuati loco sunt. l. 3. D. de off. Præs. Proconsules tamen extra urbem, ubique proconsularia insignia gerebant; & ubique exercebant iurisdictionem voluntariam, quamuis non contentiosam l. 1. & 2. D. de off. proconsul. Quam differentiam doctè notauit inter Præsides & Proconsules Cuiac. obseru. lib. 20. obs. 37. tamen communiter obtinuit, vt credantur Iudices extra territorium voluntariam exercere iurisdictionem, non contentiosam. esto hi differant in honorum insignibus, in inchoando magistratu, aut deponendo.

Pro sua igitur quemque iurisdictione officium exercere conuenit, non eam excedere. Defensor ciuitatis in minoribus causis, id est vsque ad 50. solidos acta iudicialia conficit, ceteras verò quæ dignæ forensi magnitudine videntur, ordinatio insinuat Rectori. l. 1. C. de defens. Ciuitatis. neque enim pro hac summa adiri poterat Præs, nisi per appellationem, §. & Iudicare de defens. Parentis vicem plebi exhibet, descriptionibus rusticos, urbanosque non patiens affligi. l. 4. ibid. nihil sibi insolens aut indebitum vindicans, nominis sui tantum fungitur officio, nullas infligit multas, fauiores non exercet quaestiones, plebem & decuriones ab omni insolentia & temeritate tuetur. l. 5. fere instar Tribunorum plebis, quales olim erant. ubi latronum feruet insania, adest disciplinæ, nec finit crimina impunita coalescere. l. 6. oblatos sibi reos in ipso latrocinio, homicidio, stupro, raptu, adulterio deprehensos, expresso crimine, cum his, à quibus fuerint accusati, mox sub idoneo persecutore ad iudicium dirigit. l. 7. leuia crimina audit, & punit. §. audient. Authent. eodem. d. leg. 7. sine eius iussu aut Præsidis nemo in custo-

10.

Iudici excedenti notoriè obsisti potest.

11.

Defensores de quibus cognoscant.

diam coniciebatur. *l. neminem. 11. C. de Episcop. audien.* Solerter curat possessores maioribus ponderibus, & mensuris à susceptoribus minimè prægruari. *ibidem.* apud eum testamēta, donationesque insinuabantur. Iudiciorum acta fiebant. *l. penult. eod. §. nulla in Auth. eodem.* in archiuum deferenda & à carie & corruptione seruanda. *§. præcep. ead. Authent.* tumultus sedabat, plebem curabat. *§. deinde d. Authent.* tributorum exactoribus opitulabatur, quasi Præsidis vices gerens *d. §. deinde.*

Eodē modo Præfectus vigilū de incendiariis, effractoribus, furibus, raptoribus, receptoribus cognoscit. nisi si qua tā atrox tamque famosa persona sit, vt Præfecto vr̄bis remittatur. *l. 3. de Offic. præf. vigil.*

12. *De quibus Duumviri.* Duumviri etiam suos limites habebant, & Magistratus municipales vocabantur. *l. fin. C. de Iudicijs. l. 1. & 2. C. de magist. 25. D. ad municipal. & sicut Consules alternis diebus duodecim; ita Duumviri alternatim binos fasces præmittebant. Vsq̄ue ad certam summam iudicabant. l. 4. §. si verò. D. de damno insecto l. 28. ad municipal.* ea quæ magis imperij sunt quam iurisdictionis, exercere non poterant. *l. ea que. 26. D. ad municipal.* si tamen ita conuenissent litigantes, de maiori summa apud eos agi poterat. *l. inter 28. D. ad municipal.* Actorum etiam conficiendorum potestate utebantur. *l. 2. C. de magist. municipal. l. curent. D. de testibus. l. Iub. 6. de defens. ciuit.* Pignora etiam capi ob executionē rei iudicatæ Duumviri iuebāt. *l. quemad. 36. §. penult. D. ad leg. Aquil.* Seruos modicè castigabant, fugitiuos ad Præsidem transmittebāt. *l. 4. D. de seruis fugit.* Liberos carceribus mancipandi, & innocentes dimittendi facultatem habebant. *l. magist. 22. D. de iuridic. iudic. l. si quis 52. §. si fugitiui. D. de furt.* An puniendi potestatem habuerint, Accursius aliique controtuerunt; exercuisse ex actis Martyrum constat. Tutores dabant, si pupilli facultates quingentos solidos non excederent, *§. penult. inst. de Attil. tut. l. 3. §. de tutor. & curat. dat. ab his. l. sancimus in curationibus 30. C. de Episcop. audien.* ditioribus verò pupillis tutoribus à Præsidibus datis.

13. *Curator Reip.* Curator Reip. fundos, ædes, & publicam pecuniam curabat. *l. 1. §. 1. D. quod cuiusq̄. mulctandi ius nō habebat. l. 5. C. de modo mulct.* prædia ciuitatis locabat, publicas res à priuatis occupatas vendicabat. *l. 3. §. 1. D. de administrat. rer. ad ciuit. pertinen.* publicas ædes, & balnea quæ restauratione indigebant, redemptoribus sarcienda locabat. *l. ult. §. 2. D. de curat. Reip.* aut ipse

ipſe refici iubebat. l. ult. §. hic quoque. D. de muner. & honor. quotannis rationem reddebat, l. ult. im. §. 8. D. de adminiſt. rer. ad ciuit. pertinent.

Curator Calendarij pecuniam publicam fœnori locabat. 14.
 D. quod cuiuſque. l. Gaius 11. D. de uſuris. l. ult. im. §. 2. de muner. & honor. Curator
 Calendarij.

Hodie eiufmodi officia, vt pleraque alia Romani imperij, ad præciſam rationem vix vlla habent reſpondentia. alij mores alios limites poſuerunt. Vt id generatim tantum monendum ſit, vt quiſque demandatam functionem quàm diligentiffimè obeat, negotia aliis commiſſa ne interturbet, alienæ rei ne ſe immiſceat.

Sed & hic locus moneret dicere de poteſtate Ducum, Marchionũ, Comitum, Baronum, Dominorũ altæ, mediæ, infimæ Iuſtitia, vt loquimur iam pridem; ſed tractatus is extra inſtituti noſtri præſcriptum excurreret, & eas partes omnibus ademit Loifeau des Seigneuries. nec malè executi ſunt Borell. de Magiſt. l. 4. atque ſexcenti alij, qui in libros, aut materias feudorum ſcripſerunt.

CAPVT II.

De Honore.

Poteſtatem honor comitatur, cùm ſicut poteſtas ita honor omnis ſit à Domino Deo virtutum, ab eoque vt fonte promanat in Reges Magiſtratus, Iudices. Deo debetur, & ob illũ poteſtatibus per illum ordinatis. Omnis enim poteſtas à Deo eſt, Paul. ad Rom. 13. ex eaque honor profluit, vt à ſole lumen. ſed maximè lucet in iis, quorum vitia, vt nubes, lumen non impediunt, qui dignitatem criminibus non proſtituunt, l. Curial. de decur. lib. 10. Cod. qui indignitate ſuã vim & ius Magiſtratus non demunt. ita Linius. qui Magiſtratum non pecuniã, aut fautoribus, ſed virtutibus ambiuerunt: qui non auratis alis, vt loquebatur Euripides, volare contendunt: Hæc enim res ipſa, inquit Seneca Epist. 115. quæ tot Magiſtratus & Iudices facit, pecunia, ex quo in honore eſſe cœpit, verus honor cecidit, mercatoresque & venales inuicem facti, quærimus non quale ſit quidque, ſed quãti malè illud ſemper recinimus;

I.
 Honor poteſtati in-
 eſt, præſer-
 tim ſi non
 auro, ſed
 virtutibus
 cõparetur,
 retinea-
 tur.